

Warszawa dn. 25.05.2025.

prof. dr hab. Robert Morawski
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
00-368 Warszawa, ul. Okólnik 2
robert.morawski@chopin.edu.pl

recenzja w postępowaniu doktorskim

pani mgr Anny Wielgus-Nowak

praca pod kierunkiem dr. Hab. Bartłomieja Kominka prof. Uczelni

pt. *Problematyka wykonawczo-interpretacyjna w utworach
na duet fortepianowy Aleksandra Tansmana*

Na wniosek Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie (pismo z dnia 21 marca 2025 r.) zostałem wyznaczony na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr Anni Wielgus-Nowak.

Dokumentacja mgr Anny Wielgus-Nowak składa się z dzieła artystycznego w postaci płyty CD wydanej nakładem DUX Recording Producers (DUX 1969), opisu dzieła oraz dokumentacji: wniosku, życiorysu oraz wykazu osiągnięć. Promotorem postępowania jest prof. Bartłomiej Kominek.

Pani Anna Wielgus-Nowak to aktywna pianistka koncertująca w Polsce i wielu innych krajach (Włochy, Niemcy, Monako, Luksemburg, Izrael i Kuwejt). Ukończyła Akademię Muzyczną im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w klasie fortepianu prof. Marioli Cieniawy-Puchały oraz kameralistyki w klasie prof. Bartłomieja Kominka. Naukę kontynuowała w Hochschule für Musik und Theater w Rostocku w mistrzowskiej klasie Hansa-Petera i Volkera Stenzl.

Otrzymała wiele nagród na licznych konkursach muzycznych:

- Grand Prix oraz I nagroda na 6th International Four Hands Competition w Monako
- Grand Prix oraz I nagroda w kategorii fortepian na cztery ręce oraz I nagroda w kategorii dwa fortepiany na 29th Roma International Piano Competition

- III nagroda na Międzynarodowym Konkursie Duetów Fortepianowych Duettissimo
- Grand Prix oraz I nagroda na IS CART International Music Competition w Lugano
- I nagroda na 5th Manhattan International Music Competition
- Grand Prix oraz I nagroda na 3rd Wiener Klassiker Danubia Talents International Online Music Competition
- I nagroda na International Moscow Music Competition
- I nagroda na Carles & Sofia International Piano Competition
- wyróżnienie oraz nagroda specjalna dla najlepszego duetu fortepianowego na I Międzynarodowym Konkursie Muzyki Polskiej im. Stanisława Moniuszki w Rzeszowie
- jest laureatką Programu Stypendialnego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Młoda Polska (2023)
- jest dwukrotną stypendystką Centrum Edukacji Artystycznej

Doktorantka brała udział w wielu kursach mistrzowskich gry solowej i kameralistyki, które prowadzili między innymi: Andrzej Jasiński, Anna Malikova, Olga Łazarska, Paul Badura-Skoda, Jonathan Aner, Pascal Le Corre, Hans-Peter Stenzl, Volker Stenzl, Edward Turgeon i Anne Louise-Turgeon.

Współpracowała z wieloma znanymi artystami. Prowadzi także działalność organizatorską - jest prezesem zarządu Stowarzyszenia Przestrzenie Kultury oraz Dyrektorem Międzynarodowych Mistrzowskich Kursów Pianistycznych "Przestrzenie Kultury" w Kielcach.. Dokonała też prawykonań polskiej muzyki, a także licznych nagrań płytowych. Na stałe występuje w zespole Novi Piano Duo.

Dzieło:

Płyta CD pt. Tansman Cosmopolite w wykonaniu duetu fortepianowego Novi Piano Duo – Anna Wielgus Nowak fortepian, Grzegorz Nowak – fortepian:

Le train de nuit

La grande ville

Cz. I La rue

Cz. II Cité ouvrière

Cz. II Dancing

Fantaisie sur les valse de Johann Strauss

Trois fugues

Allegro ma non troppo

Moderato

Vivo – meno mosso

Introduction et fugue

Introduction. Largo pesante

Fugue. Lento

Płytę nagrano w Filharmonii Świętokrzystkiej w Kielcach

Reżyser nagrania: Małgorzata Polańska

Opis dzieła składa się z następujących składowych:

Wstęp

I. Aleksander Tansman – życie i twórczość

1. Szkic biograficzny
2. Język muzyczny Aleksandra Tansmana
3. Duet fortepianowy w twórczości Aleksandra Tansmana

II. Analiza i problematyka wykonawcza wybranych dzieł na duet fortepianowy

1. *Le train de nuit*
2. *La Grande Ville*
  - 2.1. *La Rue*
  - 2.2. *Cite Ouvriere*
  - 2.3. *Dancing*

3. *Fantaisie sur les valse de Johann Strauss*

4. *Trois Fugues*

- 4.1. *Allegro ma non troppo*
- 4.2. *Moderato*
- 4.3. *Vivo – Meno mosso*

5. *Introduction et fugue*

- 5.1. *Introduction*
- 5.2. *Fugue*

III. Idiom stylistyczny Aleksandra Tansmana w twórczości na duet fortepianowy

1. Aspekty techniczno-warsztatowe
2. Relacja między dwoma fortepianami
3. Proba zdefiniowania idiomu kompozytorskiego

Uwagi końcowe

Bibliografia

Dzieło, jakim jest wydana przez profesjonalne polskie wydawnictwo płytowe płyta, od razu przykuwa uwagę zarówno wysokim poziomem wykonawczym, jak i edytorskim. Gra Pani Anny Wielgus-Nowak, jak i jej partnera muzycznego pana Grzegorza Nowaka cechuje wysokiej próby władanie warsztatem instrumentalnym i kameralnym. Słuchacz ma okazję wysłuchać gry pełnej temperamentu, polotu, fantazji, niezwyklej precyzji artykulacyjnej i rozmachu pianistycznego – trzymany jest w nieustannym napięciu.

Płytę otwiera *Le train de nuit*. Utwór rozpoczyna się w momencie osiągnięcia „najwyższej prędkości” ilustrowanego pociągu – duetowi udało się osiągnąć znakomite subito fortissimo. Gra Duetu jest niezwykle ciekawa, słuchacz trzymany jest w nieustannym napięciu - może on uruchomić wyobraźnię i podążać za sugestywną kreacją muzyków. Dzięki niej nietrudno będzie mu ułożyć własną fabułę, własne skojarzenia: stukot kół pociągu, para z komina lokomotywy, dźwięk gwizdka konduktora, aurę snu, migotania świateł, tańca, spojrzeń pomiędzy tańczącymi (rzeczy trudno zapisywalnej i tu muszę podkreślić świetne operowanie Duetu czasem muzycznym, dzięki któremu efekt ten udało się znakomicie osiągnąć). W wykonaniu tego skomplikowanego utworu udało się osiągnąć wykonawcom klarowność faktury, planów muzycznych, czytelność narracji

Do tanga granego przez wykonawców słuchacz ma się ochotę przyłączyć. Porywa ono swoim znakomicie uchwyconym charakterem – właściwa akcentacja i czas pomiędzy motywami. Trafione w punkt wydają się wszystkie „charakterystyczne” elementy. Artystka łączy swoją wiedzę z praktyką wykonawczą, świetnie porusza się w rozmaitych stylach, formach i gatunkach proponowanych przez Tansmana: walc i jego odmiany od wiedeńskiego na walcu *musette* kończąc, tango, fokstrot, charleston, fuga.

Może szkoda, że Doktorantka nie zamieściła w celach poglądowych partytur wykonywanych dzieł.

W utworze *La grande ville* z gęstej faktury fokstrota wykonawcy zdołali uzyskać lekką, przejrzystą i czytelną tkankę. Trafione w interpretacyjny punkt wydają się wszystkie charakterystyczne elementy, jak specyfika i charakter poszczególnych rytmów, melodyki. Słuchacz odczuwa tu ruch ulicy raczej jakiegoś amerykańskiego miasta niż europejskiego i daje się wciągnąć, jako obserwator, w wir tańca i zbiorowej wręcz radości. Zapisane nuty brzmią jak swobodna improwizacja, grane są one jakby od niechcenia, co daje znakomity efekt niewymuszonego muzykowania jakby dwóch jazzmanów. Pomimo używania przez Duet pełnej amplitudy dynamicznej ani przez moment gatunek dźwięku nie jest przesterowany, wręcz przeciwnie, fortepiany brzmią szlachetnie, pełnym, bogatym brzmieniem, tryskając feerią kolorów. Majstersztykiem wykonawców jest czytelne wydobycie nakładających się w tym samym momencie dwóch tańców: walca i charlestona – brzmi to wręcz zachwycająco.

W zasadzie ogrom pochwał należało by powtórzyć też w *Fantaisie sur les valse de Johann Strauss*, jednak w tym wykonaniu odrębnym, wartym podkreślenia jest zróżnicowanie charakteru poszczególnych walców oraz misterność i konsekwencja artykulacyjna.

Wszystkie grane fugi są nieskazitelnie skonstruowane, słuchacz odczuwa spełnienie w dobrze zaplanowanych kulminacjach. Każdej z nich wykonawcy nadali inny, trafiony charakter.

Także wykonanie ostatniego utworu *Introduction et fugue* uznane budzi uznanie. Zespół znakomicie, klarownie operuje prawym pedałem, a piano nie jest realizowane za pomocą pedału *una corda!* Duet wydobywa z instrumentów frapujące i ciekawe brzmienia. Być może we fragmentach piano można by pokusić się o jeszcze większe legato i śpiewność w linii melodycznej.

Opis dzieła zawierający prawie sto stron stoi również na wysokim poziomie i jest niezwykle ciekawym dopełnieniem płyty CD. Podjęty temat wydaje się ważny, a twórczość kompozytorska Aleksandra Tansmana, zwłaszcza ta na dwa fortepiany, wymagająca nieustannych badań i poszukiwań. Wydaje się, że nie doczekała się ona jeszcze należytego miejsca w historii muzyki, a pani Anna Wielgus-Nowak, pochodząca z Uczelni o tak wybitnych tradycjach muzykologicznych, wydaje się posiadać szczególny mandat do analizy tej twórczości. Doktorantka wymienia tu „metodę interpretacji integralnej” prof. Mieczysława Tomaszewskiego jako tę, za pomocą której zamierza badać wybrane przez siebie utwory.

We wstępie dowiadujemy się o motywach podjęcia tematu, a także o dodatkowym walorze pracy – *Trois Fugues* oraz *Introduction et fugue* to światowe prapremiery fonograficzne. Ponadto Doktorantka dokonała cennej kwerendy docierając do manuskryptów, a także kontaktując się z córkami nieżyjącego kompozytora. Rozdział pierwszy to opis życia i twórczości Aleksandra Tansmana. Na świecie docenianego, a w Polsce jego twórczość wciąż musi się przebijać na czołowe pozycje repertuarowe. Dowiadujemy się wielu ciekawych wątków i nieznanych faktów z życia kompozytora, sposobu pojmowania muzyki, jego twórczości, a zwłaszcza tej na duet fortepianowy. W rozdziale drugim Doktorantka podejmuje się analizy nagranych przez siebie utworów. Każdy podrozdział zawiera interesujący i wyczerpujący kontekst powstania utworów, opatrzone wieloma cytatami, przykładami nutowymi i przypisami. Determinacja pani Wielgus-Nowak w docieraniu do źródeł, manuskryptów, czy do odpowiednich osób, na których wypowiedzi się powołuje. Umiejętnie wykorzystuje swoją wiedzę do stawiania autorskich wniosków. Potrafi też właściwie odczytać partyturę, zakodowane w niej „komunikaty” i przełożyć na właściwe efekty w warstwie brzmieniowej. W zespołowej aktywności muzycznej jednym z kluczowych elementów jest znajomość całej partytury, a nie tylko własnej kwestii – Doktorantka spogląda na zapis całościowo i potrafi odczytać właściwie rolę i kontekst poszczególnych planów muzycznych.

Często zdarza się, że droga do muzyki wiedzie poprzez jej opis literacki. Wzbudzona w ten sposób ciekawość przekłada się na chęć poznania opisywanej muzyki. Obcuje z pracą pani Anny Wielgus-Nowak czytelnik ma ogromną ochotę poznać samą muzykę! Opis i analiza każdego z utworów jest przez Panią Annę Wielgus-Nowak sporządzony tak, że może być doskonałym przewodnikiem podczas słuchania i mógłby być wydany drukiem jako przewodnik w jakiejś serii PWM-owskiej.

Autorka trafnie uwypukla w opisie dzieła najważniejsze, najbardziej charakterystyczne elementy stylu Aleksandra Tansmana, niebanalne często rozwiązania, pomysły fakturalne, melodyczne, motywiczne, czy te dotyczące formy. Trafnie też rozpoznaje poszczególne style muzyczne – daje temu wyraz w swojej grze.

Doktorantka często przedstawia efekt wykonawczy, który według niej należy uzyskać. Jest to odważna decyzja, która, gdyby nie skończyła się sukcesem, mogłaby być argumentem przeciwko jej interpretacji płytowej. Przynotuję, jako przykład, kilka cytatów z pracy Autorki:

„Dla pianistów ta część utworu niesie ze sobą wiele ciekawych wyzwań. Przede wszystkim bardzo ważne jest zachowanie tanecznego charakteru poprzez wydobyć śpiewnego i miękkiego dźwięku, finezyjnego kształtowania frazy oraz dobrego wyczucia czasu muzycznego. Wykonawcy muszą w tym fragmencie poszukiwać wyjątkowo szerokiej palety barw, które sprawią, że interpretacja będzie zróżnicowana, ciekawa i intrygująca dla słuchacza. Ważnym aspektem wykonania tego odcinka jest kreatywność interpretacji powtórnego tematu walca. Ponowne prezentowanie tej samej frazy stwarza wiele możliwości w zakresie modelowania frazy, planowania czasu muzycznego, konstruowania planu dynamicznego czy kreowania sfery kolorystycznej”

„Artysta realizujący partię drugiego fortepianu powinien wykonać kontrapunkty w prawej ręce w sposób lekki i błyskotliwy, podkreślając dokładnie zapisane akcenty”.

„Pianiści wykonujący ten fragment powinni konsekwentnie i powściągliwie budować napięcie. Świadome prowadzenie głosów oraz zachowanie właściwych proporcji między nimi potrzebne jest do zachowania przejrzystości faktury, która ulega stopniowemu zagęszczeniu”.

Artystka jednak doskonale „wywiązuje się” z postawionych przez siebie samą „celów” – opisany efekt wykonawczy jest w całości zrealizowany w jej wykonaniu.

Cechą charakterystyczną muzyki Aleksandra Tansmana jest ścisły związek treści z doborem środków – Doktorantka doskonale rozumie ten dualizm, a przy okazji spełnia zapowiedzianą wcześniej próbę analizy nagranych przez siebie utworów metodą prof. Mieczysława Tomaszewskiego.

Pracę czyta się z ogromnym zainteresowaniem. Napisana jest ona językiem z jednej strony naukowym, a z drugiej lekkim i potoczystym. Sposób pisania Doktorantki jest oszczędny i przejrzysty. Czytelnik prowadzony jest przez kolejne rozdziały w sposób logiczny, ich treść wynika z siebie i tworzy nierozzerwalny ciąg myślowy. Pani Wielgus-Nowak pisze bez zbędnych słów, czy opisów, a jednak czytelnik nie ma wrażenia niedosytu, czy pominięcia jakiegoś znaczącego wątku. Kondensacja ta jest, jak sądzę, efektem szerokiej wiedzy Doktorantki i jej erudycji. Podsumowując, w mojej ocenie, opis dzieła pozbawiony jest jakichkolwiek mankamentów stylistycznych, edytorskich, czy interpunkcyjnych. Pani Anna Wielgus-Nowak to wnikliwa badaczka muzyki i wrażliwa artystka. Dzieło i opis ukazują artystkę dojrzałą, samodzielną, dobrze rokującą w perspektywie ewentualnej habilitacji.

Gra Novi Piano Duo (pani Anny Wielgus-Nowak i pana Grzegorza Nowaka) cechuje idealna wręcz współpraca muzyczna, perfekcyjna synchronizacja pionów, w żadnym momencie płyty niezachwiany balans pomiędzy elementami wiodącymi, a wtórującymi, czytelność planów muzycznych, wirtuozeria (figuracje, ornamentacja, tryle, tremolanda, acciaccatury, ozdobniki, stretta rytmiczne), świetny dobór temp (a element ten jest niezwykle zmienny w muzyce Aleksandra Tansmana i nie taki łatwy do właściwego zbalansowania). Wykonanie posiada jeszcze jeden ogromny walor – wyczucia przez wykonawców tego, co „pomiędzy nutami”, tego co niezapisywalne, a co znakomicie udało się Duetowi osiągnąć, wydobyć feerię piękna tej muzyki, harmoniczną, melodyczną i formalną. Pani mgr Anna Wielgus-Nowak prezentuje się jako znakomita artystka, instrumentalistka i wirtuoz.

„Za wielką sztuką kryje się rzemiosło” maksyma ta idealnie pasuje do sylwetki Doktorantki pani Anny Wielgus-Nowak i jej muzycznego partnera pana Grzegorza Nowaka. Oba te

elementy, znakomite rzemiosło i wysokiej próby wyraz artystyczny, współgrają ze sobą na prezentowanych nagraniach. Dzieło doktorskie i opis pani mgr Anny Wielgus-Nowak przyjmuję z uznaniem. Praca ta wnosi oryginalny wkład w dziedzinę reprezentowaną przez Doktorantkę. Stwierdzam, że wykazała się ona wysokimi umiejętnościami wykonawczymi, szeroką wiedzę teoretyczną oraz umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i naukowej. Pani Anna Wielgus-Nowak spełnia wymagania art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Robert Morawski

